

Skötselplan för Skogssjöområdet naturreservat

Länsstyrelsen
Östergötland

Figur 1. Luddvedel

- Meddelande: Skötselplanen gäller utan tidsbegränsning. En översyn bör göras senast inom 10 år för att bedöma behovet av revidering. Skötselplanen har upprättats av Länsstyrelsen 2025. Planförfattare har varit Staffan Carlsson.
- Referens: Länsstyrelsen Östergötland, Naturskyddsenheten, Skötselplan för Skogssjöområdet naturreservat.
- Kontakt: Enheten för skötsel av skyddad natur, Länsstyrelsen Östergötland
- Webbplats: www.lansstyrelsen.se/ostergotland
- Fotografier: Staffan Carlsson. Omslaget visar tallmiljön runt badplatsen i mitten av reservatet.
- Kartmaterial: © Lantmäteriet
- © Länsstyrelsen Östergötland

Innehåll

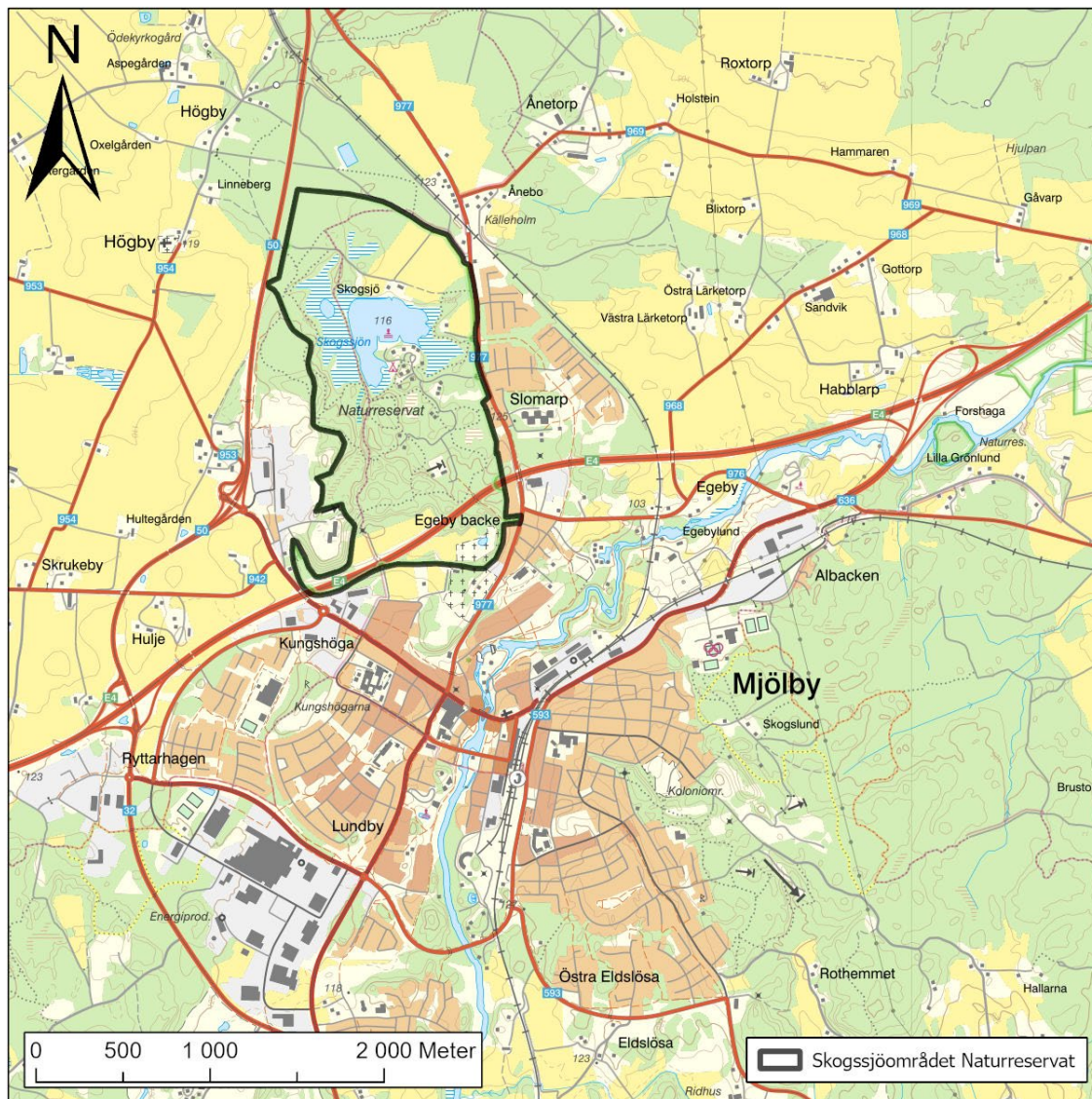
SKÖTSELPLAN FÖR SKOGSSJÖOMRÅDETS NATURRESERVAT	1
Allmän beskrivning.....	4
Administrativa data om naturreservatet	4
Syfte, föreskrifter och skäl för beslut.....	5
Beskrivning av reservatet.....	6
Översiktlig beskrivning.....	6
Historisk och nuvarande vatten- och markanvändning.....	6
Kulturarhistoriska lämningar	6
Områdets bevarandevärden	7
Natura 2000.....	12
Källuppgifter	13
Plandel.....	15
Syfte med naturreservatet.....	15
Disposition och skötsel	15
Skötselområden	16
Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder	29
Jakt och fiske.....	30
Utmärkning av reservatets gräns.....	30
Tillsyn.....	30
Dokumentation och uppföljning	30
Uppföljning	30
Finansiering av naturvårdsförvaltningen	30

Allmän beskrivning

Administrativa data om naturreservatet

Reservatets namn	Skogssjöområdet naturreservat	
NVR-id	2001689	
Beslutsdatum	2025-09-17	
Län	Östergötland	
Kommun	Mjölby	
Areal	Total areal:	209,4 hektar
	Land:	195,5 hektar
	Vatten:	13,9 hektar
	Produktiv skog:	123,7 hektar
Natura 2000-naturtyper	6210 Kalkgräsmarker	3,9 hektar
<i>*) = Prioriterad art eller naturtyp i EU:s Natura 2000-bevarandearbete</i>	9060 Åsbarrskog	51,7 hektar
Prioriterade bevarandevärden		
Naturtyper:	Gamml barrskog på åsar	
Arter/grupper:	Kärlväxter, svampar	
Strukturer/funktioner:	Trädkontinuitet (barrträd), hävd, geomorfologi	
Kulturmiljöer:	Hålvägar	
Friluftsliv:	Lättillgängliga skogsmiljöer med många leder i bitvis kuperade landskap. Tillgänglighetsanpassad badplats.	
Övrigt	Riksintresse Geologi. vattenskyddsområde	
Fastigheter	Begravningsplatsen 1, Hulje 8:9, 8:23-24, Högby 5:12, Lilla Skogsjö 1:1, Mjölby 40:1, 42:3,40:4, 42:44 – 50, Stora Skogsjö 1:1, 1:3 och Hulje s:6	
Förvaltare	Mjölby kommun	
Lägesbeskrivning	Skogssjöområdets naturreservat är beläget vid Mjölby tätorts norra kant.	
Vägbeskrivning	Från Mjölby centrum, ta Skänningevägen (977) i cirka två kilometer och sväng vänster till Skogssjöområdets parkering	

Översiktskarta

Figur 2. Översiktskarta. Strax norr om Mjölby tätort ligger Skogssjöområdets naturreservat. Området är cirka 200 hektar.

Syfte, föreskrifter och skäl för beslut

Syfte, föreskrifter och skäl för beslut ingår i beslutet om naturreservatet. Syftet finns även nedan i skötselplanens Plandel.

Beskrivning av reservatet

Översiktlig beskrivning

Skogssjöområdets naturreservat omfattar ett område som är cirka 200 hektar. Naturreservatet är beläget cirka 2 kilometer norr om Mjölby centrum. I söder och öster gränsar reservatet mot samlad bebyggelse. I norr och väster gränsar reservatet i huvudsak mot skogsmark samt Mjölby tätorts återvinningscentral. E4:an skär genom den sydligaste delen av reservatet.

Området är starkt präglat av grusavlagringar som här bildar ett nät av åsar och dödisgröpar. Några dödisgröpar är så pass djupa att det bildats sjöar och våtmarker i bottenarna. Gruset är kalkrikt vilket syns tydligt på floran av kärlväxter och svampar. Här finns flera sällsynta arter i båda grupperna. De högsta biologiska värdena i reservatet är knutna till partier med gammal barrskog och några mindre delar med kalktorräng och därtill knuten flora. Här finns också värden knutna till våtmarker och sjöar. Områdets tätortsnära läge gör att reservatet är flitigt nyttjat för friluftsliv. Mest påtagligt är det vid det välbesökta badet i Skogssjön.

Historisk och nuvarande vatten- och markanvändning

Äldre kartmaterial (Jordebok, 1630–1650, Skogsdelningskarta mellan Hulje och Slåmarp 1729, Häradscharta 1868–1877) visar att markanvändningen när det gäller uppdelning i åker- och skogsmark inte förändrats nämnvärt. Skogsdelningskartan visar att det fanns en hagmark om cirka 10 ha sydväst om Skogssjön mot gamla Skänningevägen på 1700-talet. Hagmarken kan inte återfinnas på Häradschartan från 1870-talet.

Skogssjöområdet är ett välbesökt friluftsområde nära Mjölby centrum. Här finns goda förutsättningar för bad, promenader, löpning, skidåkning, fiske och andra friluftsaktiviteter. Det finns också en bågskyttebana inom reservatet.

Servicebyggnad och badplats finns vid Skogssjön. Motionsspår löper genom terrängen och likaså en vandringsled, istidspåret, med information om områdets geologiska och biologiska värden. Östgötaleden går genom reservatet. Delar av reservatet används som åkermark, tomtmark, väg, parkering och kyrkogård. Övriga delar av reservatet är i huvudsak skogsmark med inslag av betesmarker och våtmarker.

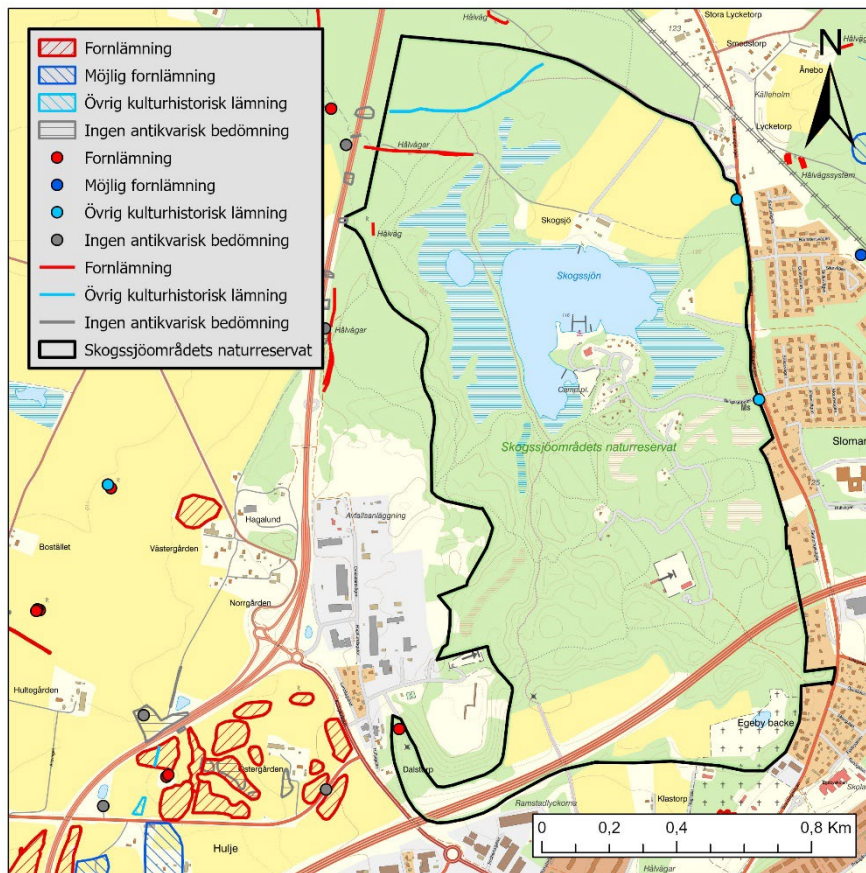
Kulturhistoriska lämningar

I området finns forn- och kulturlämningar i form av en älvkvarnsförekomst (Mjölby 191:1), hålvägar (Högby 64:1, Högby 104 och 105), en häradssten (Mjölby 84:1) samt en uppgift om plats för milstolpe (Högby 41:1) (figur 3). Hålvägar är fornlämningar och utgör äldre färdvägar som genom år av slitage från hovar, klövar och fötter nötts ner till fåror eller rännor i lätteroderade marker.

Flera förhistoriska boplatser och enstaka gravfält har påträffats i samband med arkeologiska undersökningar vid byggandet av nya Riksväg 50 direkt väster om

naturreservatet.

I den händelse okända forn- eller kulturlämningar påträffas ska skydd och hänsyn till dessa tillgodoses, samt anmälan till Enheten för kulturmiljö vid Länsstyrelsen göras. Fornlämningar skyddas av kulturmiljölagen.

Figur 3. Karta över registrerade forn- eller kulturlämningar i Kulturmiljöregistret.

Områdets bevarandevärden

Geologiska bevarandevärden

Reservatet är beläget i de södra delarna av den mellansvenska israndzonen. Här avsattes under en stagnationsperiod i isens avsmältning stora mängder isälvsmaterial som sand och grus i olika fraktioner. Skogssjöområdet naturreservat utgör en del av Mjölbyfältet som är utpekat som riksintresse för naturvården (områdesnummer NRO 05 028). Områdets södra del, Kungshögaplatån, är den högsta platåytan inom Mjölbyfältet. Den är belägen strax över högsta kustlinjen cirka 150 meter över nuvarande havsnivå. Morän överlagrar isälvsavlagringarna på delar av Kungshögaplatån. Både kring Skogssjön i norr och till mindre del söder om Kungshögaplatån utbreder sig ett kuperat gruslandskap med åsar, kullar och sänkor. Det har tolkats som ett åsnät. Det antas ha bildats genom att ett isstycke lossnat från landisen, spruckit sönder och bakats in i tillfört

grus. Vatten i istunnlar avsatte grusåsar. Sänkorna är ofta dödisgropar och i den största av dem är Skogssjön belägen. I flera av de andra påträffas kärr. Åsarna och kullarna når ibland 10–15 meter över omgivande sänkor. Den mest framträdande av åsarna, Pilosaåsen, slingrar sig fram utmed västra stranden av Skogssjön. Ytterligare en platåyta, Huljefältet, påträffas väster om ås- och kullområdet. Den ligger cirka 15 meter lägre än Kungshögplatån och når upp till 135 meter över nuvarande havsnivån. Endast de östligaste delarna återstår i dag av platån, då stora mängder sand- och grusmaterial har tagits ut.

Biologiska bevarandevärden

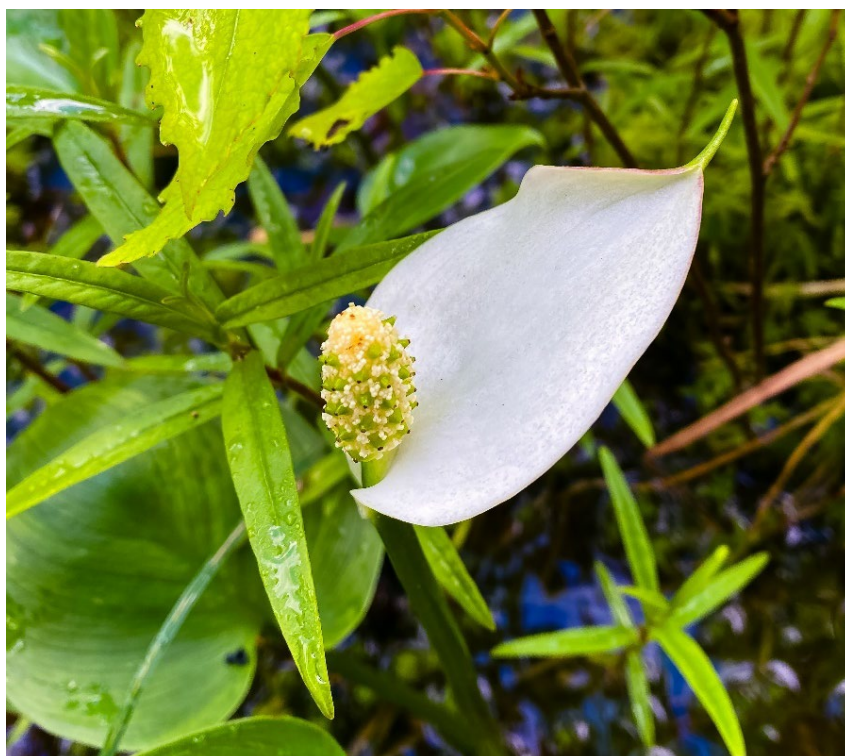
Skogssjöområdet är huvudsakligen skogbevuxet, delvis med äldre barrskog. Lövskog, granbarkborrehyggen och yngre barrplanteringar förekommer också. Undantaget är markerna kring gården Stora Skogssjö norr om sjön där åker- och hagmark finns. Åkermark finns också på båda sidor om E4:an i söder. Bland myrarna är Skogssjökärret väster om Skogssjön den största. Men det finns också ett antal små våtmarker i flera andra dödisgropar.

Figur 4. Vy ut över Skogssjön från södra änden. Pilosaåsen syns till vänster i bilden.

Där E4:an skär sydslutningen finns en stor, sydvänd vägskärningsyta i isälvsmaterial där det växer torrängsflora, bland annat fältmalört. Torrängsväxter och mindre vanliga åkerogräs förekommer på flera ställen. Till exempel har luddvicker setts i väster, vid E4:an. Liknande kalktorräng finns också i den sydvända branta slutningen norr om Skogssjön. I Skogssjön finns den sällsynta hjulmöjan. Intressant skog finns bland annat öster om Skogssjön, mellan sjön och Skänningevägen, där ett mäktigt tallbestånd hyser ett stort antal träd äldre än 200 år, döda träd och träd med bohål. Talticka växer på flera av de gamla tallarna, oftast en bit upp på stammen. Beståndet har präglats av betande boskap men

betes hävden är sedan länge upphörd och här finns nu ett tätt slyskikt under de gamla tallarna. På båda sidor E4:an vid Egeby backe finns äldre barrblandskog med inslag av olika lövträd och mycket lågor och torrträd. I anslutning till skogssjökärret finns flera gamla värdefulla barrskogsbestånd. Den kalkrika sandiga jordmånen i kombination med äldre barrträd gör att många sällsynta marksvampar lever i området. Till de mest intressanta arterna hör ruttaggsvamp, spricktaggsvamp, bitter taggsvamp och raggtaggsvamp som alla hittats i området under 2000 - talet.

Figur 5. Missne växer på flertalet platser i Skogssjöområdets våtmarker/sumpskogar.

Väster om Skogssjön, mellan sjön och Skogssjökärret löper en åsrygg, Pilosaåsen, med Östgötaleden på krönet. Här har den rödlistade växten luddvedel en av sina sex lokaler på det svenska fastlandet. Denna klassiska lokal är känd i litteraturen sedan 1826. Förutom luddvedel finns i åsslutningen ner mot sjön en kalktorrängsflora med arter som färgmåra, backklöver, backsmultron, kattfot och spåtistel.

Figur 6. Luddvedeln växer och trivs bra på Pilosaåsen. Igenväxning av skogen runt omkring hotar den dock vilket kräver återkommande röjning.

Tabell 1. Naturvårdsintressanta rödlistade (2024) arter i reservatet. Vad gäller fåglar redovisas endast arter som antas häcka i reservatet.

SVENSKT NAMN	VETENSKAPLIGT NAMN	KATEGORI	LIVSMILJÖKRAV
SVAMPAR			
Kungsspindling	<i>Cortinarius elegantior</i>	NT	Gran m fl, kalkrik jord
Persiljespindling	<i>Cortinarius sulfurinus</i>	NT	Gran, kalkrik jord
Lädervaxskivling	<i>Cuphophyllus russocoriaceus</i>	NT	Utmagrad gräsmark
Lakritsmusseron	<i>Tricholoma apium</i>	VU	Tall (och gran), grovkornig jordart
Fyrflikig jordstjärna	<i>Geastrum quadrifidum</i>	NT	Gran, grovkornig rikare jordart
Flattoppad	<i>Clavariadelphus truncatus</i>	NT	Gran, kalkrik jordart

klubbsvamp			
Ullticka	Phellinidium ferrugineofuscum	NT	Granved
Tallticka	Porodaedalea pini	NT	Gammal tall
Grantaggsvamp	Porodaedalea chrysoloma	NT	Gammal gran
Orange taggsvamp	Hydnellum aurantiacum	NT	Barrträd, grov jordart
Bitter taggsvamp	Hydnellum fennicum	VU, ÅGP	Barrträd, kalkhaltig grov jordart
Spricktaggsvamp	Hydnellum glaucopus	VU, ÅGP	Gran, kalkhaltig jordart
Rutttaggsvamp	Hydnellum illudens	VU	Tall, kalkhaltig grov jordart
Raggtaggsvamp	Hydnellum mirabile	EN	Gran, kalkhaltig jordart
Koppartaggsvamp	Hydnellum lundellii	VU, ÅGP	Gran, kalkhaltig jordart
Svartvit taggsvamp	Phellodon connatus	NT	Barrträd, grovkornig jordart
Svart taggsvamp	Phellodon niger	NT	Barrträd, grovkornig jordart
KÄRLVÄXTER			
Knärot	Goodyera repens	VU	Äldre barrskog
Vårstarr	Carex caryophyllea	NT	Torräng
Flentimotej	Phleum phleoides	NT	Kalktorräng
Riddarsporre	Consolida regalis	NT	Störd mark, kalkhaltig jordart
Backsippa	Pulsatilla vulgaris	VU	Torräng, grovkornig jordart
Luddvedel	Oxytropis pilosa	EN	Kalktorräng
Gullklöver	Trifolium aureum	NT	Störd mark, grovkornig jordart
Backklöver	Trifolium montanum	NT	Torräng, kalkhaltig jordart
Luddvicker	Vicia villosa	VU	Kalktorräng, störd mark
Ljus solvända	Helianthemum nummularium	NT	Torräng
Sminkrot	Buglossoides arvensis	NT	Stördmark, kalkrik jordart
Klofibbla	Crepis tectorum	NT	Grovkornig jordart, torräng
Sommarfibbla	Leontodon hispidus	NT	Torräng
Svinrot	Scorzonera humilis	NT	Torräng, gles skog
INSEKTER			
Sexfläckig bastardsvärmare	Zygaena filipendulae	NT	Örtika gräsmarker
Rakhorndyvel	Onthophagus nuchicornis	NT	Spillning, grovkornig jordart

FÅGLAR			
Entita	Poecile palustris	NT	Lövskog
Talltita	Poecile montanus	NT	Tallskog
Spillkråka	Dryocopus martius	NT	Gammal skog
Mindre hackspett	Dendrocopos minor	NT	Lövskog
Grönfink	Chloris chloris	EN	Bryn, bebyggd milö, blandskog, jordbrukslandskap mm
Svartvit flugsnappare	Ficedula hypoleuca	NT	Bryn, bebyggd milö, lövskog
Grönsångare	Phylloscopus sibilatrix	NT	Lövskog
Ärtsångare	Curruca curruca	NT	Bryn, bebyggd milö, blandskog, jordbrukslandskap mm
Gulspurv	Emberiza citrinella	NT	Bryn, bebyggd milö, blandskog, jordbrukslandskap mm
Sävsparv	Emberiza schoenicus	NT	Våtmark, strand

KATEGORI	FÖRKLARING
NT	Rödlistad som nära hotad
VU	Rödlistad som sårbar
EN	Rödlistad som starkt hotad
CR	Rödlistad som kritiskt hotad
ÅGP	Ingår i ett åtgärdsprogram

Natura 2000

Områdestyp, bevarandeplan och Natura 2000-bestämmelser

Området ingår inte i Natura 2000. Naturtyper avgränsas ändå för alla naturreservat som en del i Sveriges återskott till EU-kommissionen.

I området finns följande naturtyper:

Naturtyp	Areal, hektar
Barrskog på åsar (9060)	51,7
Kalkgräsmark (6120)	3,9

Figur 7. Karta över naturtyper enligt Natura 2000.

Källuppgifter

Lantmäteriet Historiska kartor

SGU Berggrundsdbasen och jordartsdbasen

SLU Artdatabanken, Webbtjänsten Artportalen

Riksantikvarieämbetet, Kulturmiljöregistret, Forsnök

Skogsstyrelsen, Skog och historia-registret

Skogsstyrelsen Nyckelbiotopsinventeringen

Naturvårdsverket. (2006). Åtgärdsprogram för rödlistade fjälltaggsvampar (2006)

Plandel

Syfte med naturreservatet

Syftet med Skogssjöområdets naturreservat är att bevara biologisk mångfald och att skydda, vårda och återställa värdefulla naturmiljöer. Områdets äldre barrskogar, löv- och blandskogar, torrängar, sjöar och våtmarker med dess ekosystem och biologiska mångfald ska bevaras och i förekommande fall restaureras. Syftet är också att bevara och vårda ett särskilt värdefullt område i mellansvenska israndszonen med dess omväxlande karaktär av åsar, ändmoräner och dödisgröpar. Syftet är också att inom ramen för bevarandet av biologisk mångfald och naturmiljöer tillgodose behovet av områden för friluftslivet.

Syftet ska uppnås genom att skogsmark, våtmark och övriga naturmiljöer med dess flora och fauna utvecklas fritt från skadliga åtgärder, i kombination med naturvårdande skötselåtgärder. Åtgärder för att bevara områden med barrblandskogar, lövskogar och naturligt öppna områden är aktuella. Åtgärder för att gynna ett välutvecklat fåltskikt genom avdödning av yngre barr- och lövträd är aktuella. Åtgärder som gynnar ett ökande inslag av gamla tallar och granar, inklusive naturvårdsbränning/ brandefterliknande åtgärder kan bli aktuella. Åtgärder för att skapa död ved och återställande av hydrologi kan bli aktuella. Åtgärder vidtas för att underlätta allmänhetens friluftsliv.

Disposition och skötsel

Naturreservatet ska skötas med syftet att bevara och stärka områdets särpräglade natur med dess flora och fauna.

Ingen ved bör föras ut ur reservatet vid åtgärder utan lämnas som död ved. Om åtgärder leder till stora mängder ris och virke bör dessa läggas i högar och kan även flyttas inom reservatet för att uppnå naturtypens bevarandemål.

Om fornlämningar och kulturhistoriska lämningar finns eller upptäcks i reservatet ska de skötas på ett sådant sätt att lämningen bevaras. I den händelse okända forn- eller kulturlämningar påträffas ska detta anmälas till Enheten för kulturmiljö vid Länsstyrelsen. Fornlämningar skyddas av kulturmiljölagen.

Skulle invasiva eller andra, för reservatet, främmande arter bli ett problem sett utifrån naturreservatets syfte kan detta hanteras och bekämpas på lämpligt sätt utifrån rådande kunskapsläge och erfarenheter.

Begränsa och/eller förhindra storskaliga angrepp av granbarkborre genom fällning och barkning av färskt angripna granar samt rotkapning och barkning av vindfällda granar. Fällda träd ska i första hand lämnas i naturreservatet, men fällda färskt angripna träd kan i undantagsfall transporteras ut om områdets prioriterade bevarandevärden påtagligt hotas.

Småskaliga riktade åtgärder för hotade arter kan bli aktuella i delar av området,

såsom småskalig markstörning, holkar, sandbäddar för pollinerare eller friställning, veteranisering, röjning, hamling eller beskärning av träd.

Hydrologisk restaurering ska kunna genomföras inom dikningspåverkade marker.

Naturvårdsbränning/brandefterliknande åtgärder kan komma att genomföras inom naturreservatet.

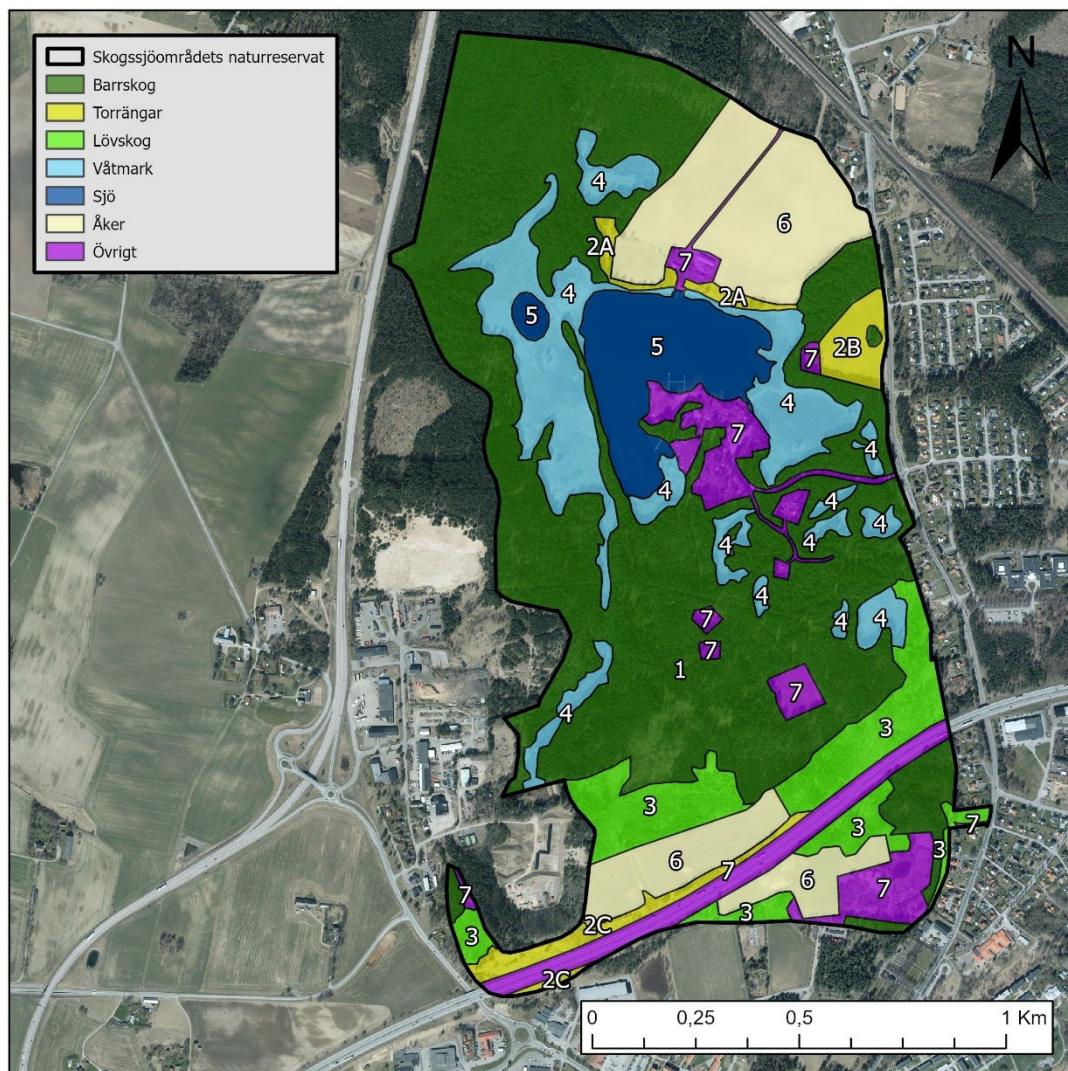
Befintliga vägar, vandringsleder, motionsspår, ledningar, anläggningar och anordningar som berörs av naturreservatet får underhållas så att de motsvarar nuvarande funktion och standard. Träd som faller från naturreservatet över vägområde, vandringsled, sommarstugetomt eller annans mark får kapas och läggas inom naturreservatsområdet. Träd som riskerar att falla från naturreservatet får efter avstämning med förvaltaren fällas och placeras inom naturreservatet.

Se vidare under respektive skötselområde.

Skötselområden

Reservatet är indelat i 7 skötselområden;

1. Kalkbarrskog på åsar
 2. Torrängar
 3. Lövskog
 4. Våtmarker
 5. Sjöar
 6. Åkermarker
 7. Exploaterade ytor
- Anordningar för friluftsliv

Figur 8. Karta över reservatets skötselområden.

Skötselområde 1, Kalkbarrskog på åsar

Areal: 98,8 hektar

Naturtyp enligt Natura 2000: Barrskog på åsar 9060 – 47,6 hektar

Målnaturtyp: Barrskog på åsar – 47,6 hektar, Taiga 9010 – 51,2 hektar.

Beskrivning

Området består av barrskog och yngre lövdominerade successioner med påtagligt barrinslag. Drygt halva ytan har ett trädskikt av mycket hög ålder eller i delar åtminstone ett påtagligt inslag av gamla träd. I dessa delar finns en särpräglad svampflora med en rad rödlistade arter, inte minst i gruppen taggsvampar, knutna

till gran och tall på kalkrika jordar. På den smala åsen väster om Skogssjön (Pilosaåsen) finns också en rik kärlväxtflora med flera rödlistade arter, bland annat luddvedel och backsippa. I skötselområdets norra del finns några registrerade hålvägar. Det finns även områden som består av yngre bestånd med i huvudsak stort lövinslag och planterad tät barrskog. I söder finns också ett nytt lite större hygge på grund av granbarkborren. Delar om området består, till skillnad från skogarna, av parkliknande ytor med ett glest trädskikt dominerat av gamla, solbelysta tallar. Dessa ligger i anslutning till stugbyn och kyrkogården.

Figur 9. En av de många lederna som går igenom Skogssjöområdet.

Bevarandemål och gynnsamt tillstånd

Skötselområdet ska bevara samt utveckla de naturvärden som finns knutna till barnnaturskog med inslag av löv. Skogen har en varierad åldersstruktur där gamla tallar och granar på sikt präglar och dominerar hela skötselområdet. Här finns även rikligt med grov och död ved i olika grad av beskuggning, fuktighet och nedbrytning. I området finns partier med yngre tall och gran som ska säkra tillgången på gamla barrträd på längre sikt. Delar i anslutning till jordbruksmark, friluftsanläggningar och större vandringsleder och lämpliga brynzoner har med fördel ett glesare trädskikt med mer löv och med mer utvecklat fältskikt med inslag av kalkgynnade torrängsväxter. Alla arter som är knutna till gamla träd, död ved och kalkrik äldre barrskog fortlever och ökar i sin utbredning eller populationsstorlek. Detta gäller särskilt inom grupperna lavar, svampar, mossor och insekter.

Figur 10. Gott om lövsly som kommer upp i den unga tallskogen.

Skötselåtgärder

- På hyggen, i luckor orsakade av barkborre eller storm eller liknande, och i partier med stark lövdominans kan tall gynnas.
- Unga bestånd av barrträd glesas ut.
- Skapa död ved.
 - För att skapa en kontinuitet av död ved i olika nedbrytningsstadier bör endast ett fåtal träd dödas per omgång och på olika platser.
 - Följ upp behovet av mer död ved vart 10:e år.
 - Veteraniseringsåtgärder på tall kan göras som ett komplement till att skapa död ved.
- Delar i anslutning till jordbruksmark, friluftsanläggningar, brynzoner och leder röjs och glesas ut med en målsättning om ett långsiktigt glesare trädskikt med mer utvecklat fältskikt. Detta gäller även Pilosaåsen.
- Vid behov, hålla efter igenväxningsvegetation.
 - En god föryngring av både tall och gran bör dock säkerställas.
 - Ett visst lövinslag bör också sparas.
 - igenväxningsvegetation på i och intill hålvägarna ska också hållas efter.
- Parkartade delar fortsätter att skötas parkartat.
 - Riskträd kan fällas och träd som fallit kan flyttas till faunadepåer inom naturreservatet.
 - Föryngring samt viss plantering bör gynnas för att trädskiktet inte ska tunnna ut.
- Naturvårdsbränningar får utföras på lämpliga platser efter framtagna

bränningsplan.

- Om det inte är möjligt att genomföra naturvårdsbränning kan brandefterliknande åtgärder, som exempelvis skadande av yngre tall eller öppna upp runt gamla tallar/lövträd, genomföras i stället.
- Områden av tallskog i närheten av Skogssjö gård kan ingå i intilliggande befintliga betesmarker så långt det är praktiskt möjligt.
 - Eller kan hävdas/slyröjs årligen.
 - På sikt kan även andra områden hävdas genom bete, om det är möjligt.

Skötselområde 2, Torrängar

Areal: 7,4 hektar

Naturtyp enligt Natura 2000: Kalkgräsmarker 6210 – 4,7 hektar

Målnaturtyp: Kalkgräsmarker 6210 – 7,4 hektar

Beskrivning

Området består av öppna, i huvudsak torra, gräsmarker. Delområdena 2A och 2C har stort inslag av hävd- och kalkgynnade arter och flera av dem är rödlistade, bland annat backsippa, flentimotej, fältmalört och solvända.

Figur 11. Längs E4:an finns det ytor med halvblottad sand där insekter och hävdgynnade arter trivs.

Huvuddelen av delområde 2A hävdas med betesdjur medan 2C, som ligger längs E4:an, står utan hävd. Delområde 2B är en torr åker.

Bevarandemål och gynnsamt tillstånd

Området ska i huvudsak vara öppet med bara några enskilda träd. Rödlistade arter i synnerhet och andra arter i allmänhet typiska för kalktorrängar ska fortleva på lång sikt och helst öka i utbredning eller populationsstorlek. Målarter kan till exempel vara backsippa, fältmalört och solvända.

Figur 12. Pärgräsfjäril som trivs bra i de blomrika åkerkanterna.

Skötselåtgärder

- Huvuddelen av trädskiktet huggs (eller röjs) bort men enskilda tall och lövträd sparas. Särskilt viktigt är det att minska beskuggningen i den sydvända slänten vid Skogsjö gård ner mot Skogssjön.
- Områdena hävdas på ett sådant sätt att större delen av det årligt uppväxande fältskiktet förs bort eller äts upp av betande djur. Praktiska förutsättningar avgör hävdmetod. Områdena gödslas inte och i delområde 2A och 2C sker heller ingen stödutfodring.
- Område 2B kan med fördel ingå i betesfällor ihop med skötselområde 1.
 - Alternativt hävdas på andra sätt.
- Inom området kan även småskalig markstörning göras för att gynna insektsfaunan.

Skötselområde 3, Lövskog

Areal: 13,5 hektar

Naturtyp enligt Natura 2000: –

Målnaturtyp: Naturskogsartad lövskog 9010 – 13 hektar

Beskrivning

Området består av några ytor med lövskog i reservatets södra del. Asp, björk och ek är de vanligaste trädslagen men det finns också en del tall, sälg och klibbal liksom enstaka hägg, jolster, gråvide, ask och alm. Vissa delar av bestånden har i huvudsak uppkommit efter att barrskog avverkats för över 60 år sedan. I bestånden finns dock inslag av enstaka gammal tall. I gränserna mot skötselområde 1 finns det partier med mer barrträd.

Figur 13. Enstaka gamla tallar finns insprängt i lövskogen.

Bevarandemål och gynnsamt tillstånd

Bestånden ska utveckla höga naturvärden knutna till ett fullskiktat lövdominerat trädskikt rikt på gamla träd, hålträd och grov död ved. Området ska vara lämpligt för hackspettar och nyttjas av hålhäckande lövskogsfåglar. Kantzoner mot jordbruksmark och friluftsanläggningar kan ha ett glesare trädskikt, bättre sikt och ett mer utvecklat fältskikt.

Skötselåtgärder

- Lövsly röjs återkommande i bryn och längs mer frekventerade vandringsleder och motionsspår. Krontaket bör dock vara välslutet för att bromsa nytt slyuppslag även i dessa delar.
- Småskaliga naturvårdsåtgärder såsom veteranisering, tillskapande av död ved, åtgärder för att gynna solitära steklar i sydvända bryn med mera kan

med fördel genomföras i detta skötselområde.

- Där yngre gran är det dominerade trädslaget huggs de flesta bort, men enstaka granar kan få stå kvar i beståndet och bidra till ökad variation.
- Förstärk och förbättra brynmiljöerna i området, främst där de gränsar mot åkrarna.

Skötselområde 4, Våtmarker

Areal: 26,7 hektar

Naturtyp enligt Natura 2000: –

Målnaturtyp: Våtmarker 7140 – 26,7 hektar

Beskrivning

Området består av våtmarker, myrar och igenväxta sjöområden som bland annat uppstått i dödisgropar runt om i reservatet. Den största ytan ligger i anslutning till Skogssjön/Skogssjökärret. Runt området finns stort inslag av vass och bredkaveldun och även en hel del högvuxen starr. I övrigt dominerar fattigkärrs- och mossevegetation med klenare halvgräs och risväxter samt i botten dominerar vitmossor.

Figur 14. Stora våtmarker breder ut sig i utkanterna av Skogssjön och som här vid Skogssjökärret.

Bevarandemål och gynnsamt tillstånd

Bestånden ska fortsatt vara ordentligt blöta och domineras av våtmarksvegetation. Våtmarkens hydrologi ska vara ostörd och det ska inte finnas några avvattnande eller tillrinnande diken eller körspår som medför negativ påverkan. Våtmarken ska vara öppen utan igenväxning av buskar eller träd eller

annan igenväxningsvegetation. Krontäckningen ska variera från helt öppet till måttlig. De geologiska formationer som föranlett våtmarkernas uppkomst ska vara oskadda.

Skötselåtgärder

- Röjning av tall/björk och annan igenväxning så som videarter.
 - Så att områdena inte växer igen. Gäller speciellt de små områdena som ligger insprängda i skötselområde 1.
 - Träd kan med fördel röjas för att gynna våtmarksfåglar.
- Hydrologisk återställning kan bli aktuell.
- Gränserna mot skötselområde 5 är något diffusa och åtgärder som bedöms positiva för båda skötselområdena kan kombineras.

Skötselområde 5, Sjöar

Areal: 13,3 hektar

Naturtyp enligt Natura 2000:

Målnaturtyp: Sjö 3100 – 13,3 hektar

Beskrivning

Området består av Skogssjön och den lilla gölen i Skogssjökärret väster om Pilosaåsen. I Skogssjön förekommer äkta målarmussla. Här finns också gädda, abborre, gärs, sutare, mört, ruda och lake. Av vegetation har axslinga, hårslinga, hårsärv, grovnete, gäddnete, vit näckros, gul näckros, blomvass med flera noterats. Av och till, särskilt på hösten, övernattar en riklig mängd med gäss, framför allt kanadagäss, i sjön. Vid sjöns södra strand finns en välbesökt badplats med flera anordningar (se även "Anordningar för friluftsliv" nedan)

Figur 15. Båtbryggan i Skogssjön.

Bevarandemål och gynnsamt tillstånd

Sjöarna ska uppnå eller bibehålla god ekologisk och kemisk status enligt EU's vattendirektiv. Vattnet ska vara tjänligt för bad och heller inte igenväxt vare sig med högre strandväxter eller med vattenvegetation.

Skötselåtgärder

- Belastningen av gödande ämnen i vattnet behöver minska. Möjligheten att störa bort gäss eller bedriva skyddsjakt för att minska den gödseltillförsel som de står för bör utredas och implementeras.
- Behovet av minskning av mängden vitfisk bör utredas. Om detta bedöms ge bättre vattenkvalitet i sjön genomför åtgärder för att minska mängden vitfisk.
- Högvuxen strandvegetation och större vattenväxter slås/röjs vid behov längs den södra stranden för att bibehålla tillgängligheten för badande och för andra friluftaktiviteter.
- Gränserna mot skötselområde 4 är något diffusa och åtgärder som bedöms positiva för båda skötselområdena kan kombineras.

Skötselområde 6, Åkermarker

Areal: 27,1 hektar

Naturtyp enligt Natura 2000: –

Målnaturtyp: Åker – 27,1 hektar

Beskrivning

Området består av brukad åkermark.

Bevarandemål och gynnsamt tillstånd

I den yttre kantzonen av åkrarna förekommer ett inslag av rödlistade åkerogräs som till exempel sminkrot, riddarsporre, kösa och åkerkulla.

Figur 16. På sina ställen är det gott om åkerogräs i kantzoner.

Skötselåtgärder

- Områdena fortsätter brukas som åkermark alternativt som bete. Användning av kemiska bekämpningsmedel minimeras.
- I åkerkanterna vore det önskvärt att bruka besprutningsfritt.

Skötselområde 7, Exploaterade ytor

Areal: 18,8 hektar

Naturtyp enligt Natura 2000: –

Målnaturtyp: –

Beskrivning

Skötselområde 7 består av områden som exploaterats på olika sätt. Mest påtagligt gäller det E4:an som går genom reservatets södra del, men här ingår också sommarstugetomter, campingplatser, bågskyttebana, kyrkogård, badplats, permanentboende, parkeringsplats och mindre vägar.

Bevarandemål och gynnsamt tillstånd

Ingen ytterligare påverkan på den geologiska formationen. Inga främmande växter sprids ut från skötselområdet.

Skötselåtgärder

- Invasiva främmande växter eftersöks i och utanför skötselområdet och där dessa påträffas görs återkommande insatser för att bli av med dem.
- Om/när enskilda träd tas bort ersätts de med nya träd av samma trädslag (gäller bara inhemska arter)
 - Nya träd kan även planteras på öppna ytor som saknar träd idag.

Anordningar för friluftsliv

Beskrivning

I dagsläget finns många friluftsanordningar. Söder om Skogssjön finns en parkering med 75 parkeringsplatser varav två är reserverade för rörelsehindrade. Ytterligare parkeringsplatser finns strax öster om reservatet, vid Slomarps vårdboende. Vid sjöns södra strand finns ett lättillgängligt och barnvänligt friluftsbad, med bryggor och sandstrand och i anslutning till denna finns toalett, dusch, lekplats, grillplats samt ett café. Här finns särskild parkering, ramp och toalett som är tillgänglighetsanpassade. I direkt anslutning till sjön finns också en mindre campingplats. Genom reservatet löper flera markerade stigar, bland annat östgötaleden och "istidsspåret" som också har informationsskyltar om hur landskapet bildats. En informationstavla om reservatet sitter vid den centrala parkeringen.

Figur 17. Parkeringen till Skogssjöområdet.

Bevarandemål och gynnsamt tillstånd

Informationen i området är lättillgänglig ur olika perspektiv och bidrar till och förhöjer upplevelsen av besöket. Informationen bidrar till att syftet med områdesskyddet uppnås. Badplatsen ska även fortsättningsvis vara välbesökt och vattnet ska vara tjänligt för bad och heller inte igenväxt vare sig med högre strandväxter eller med vattenvegetation. Områdets friluftslivsanläggningar är i gott skick och underlättar för besökare att uppleva området. Reservatets gräns är tydligt markerad.

Skötselåtgärder:

- Underhåll av reservatsområdets gräns och friluftsanordningar.
 - Nya friluftslivsanordningar kan placeras ut på lämpliga platser.
- Underhåll av parkeringsplatser.
- Underhåll av information på tavlor, skyltar och hemsidor.
- Utredda/kartlägga behov av ytterligare tillgänglighetsanpassade anordningar.
 - Eventuellt anlägga eller utveckla nya friluftslivsanordningar.

Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder

Tabell 3. Underlag och stöd för förvaltaren vid planering av åtgärder såväl lokalt i reservatet som kommunalt. De ekonomiska resurserna utgör en begränsande faktor för verksamheten, vilket innebär att förvaltaren måste prioritera mellan åtgärder. Prioritet är indelat i 1 till 3, utifrån hur viktigt det är att genomföra för att nå bevarandemålen.

Skötselåtgärd	Skötselområde	När	Prioritet
Huggning av yngre och medelålders träd på torrängar	2A, 2C	Snarast	1
Röjning för att gynna hotade kärlväxtarter (till exempel luddvedel och backsippa)	1, 2	Var 3e – 4e år	1
Hävd	2A, 2C (2B)	Årligen	1
Vandringsleder, friluftslivsanordningar och parkering, underhåll av befintliga	Hela reservatet	Vid behov	1
Röjning av lövsly och utglesning av barrträd i barrbestånd	1	Vid behov	2
Röjning av igenväxningsvegetation, även på forn- och kulturlämningar	1, (hela reservatet)	Vid behov	2
Utveckla brynmiljöer	1, 3	Vid behov	2
Näringsbalanserande åtgärder (fiske/gåsstörning)	5	Vid behov	2
Åtgärder riktade mot att motverka invasiva främmande arter (även lärk)	Hela reservatet	Vid behov	2
Naturvårdsbränning eller brandefterliknade åtgärder	1	Vid behov	2
Veteranisering av yngre och medelålders träd eller skapande av död ved	1, 3	Vid behov	2
Bruka åkermark	6	Återkommande	3
Behovsutredning av ytterligare tillgänglighetsanpassade friluftsanordningar, samt eventuellt anläggande av dessa	Hela reservatet	2025–2030	3

Jakt och fiske

Av jakt förekommer endast skyddsjakt. Spöfiske är upplåtet för allmänheten mot avgiftsbelagt fiskekort.

Utmärkning av reservatets gräns

Utmärkning av reservatsgränsen har utförts av naturvårdsförvaltaren enligt Naturvårdsverkets anvisningar och underhålls vid behov.

Tillsyn

Länsstyrelsen är ansvarig för tillsyn av reservatet.

Dokumentation och uppföljning

Uppföljning av skyddade områden är nödvändigt för att effektivisera och förbättra naturvårdsarbetet i skyddade områden. Uppföljning i skyddade områden ska alltid vara kopplad till syftet med det skyddade området. Uppföljningen ska ligga till grund för revidering av skötselplanen.

Uppföljning

Uppföljning av bevarandemål

Uppföljningen ska ske enligt en för reservatet beslutad uppföljningsplan som anger målindikatorer, tröskelvärden och metodik kopplade till bevarandemålen för olika naturtyper i denna skötselplan. Uppföljningsplanen ska hållas uppdaterad av Länsstyrelsen. Uppföljningsplanen ska ha sin utgångspunkt i den regionala uppföljningsplanen för Östergötland och genomförs enligt gällande nationella riktlinjer.

Dokumentation av skötselåtgärder

Alla skötselåtgärder som utförs inom naturreservatet ska dokumenteras skriftligt. Mer omfattande åtgärder ska även fotodokumenteras. I dokumentationen ska framgå vilka åtgärder som genomförts och när de genomfördes, samt vem som utförde åtgärden. Strukturella beståndsförändringar efter storskaliga störningar ska alltid följas upp.

Finansiering av naturvårdsförvaltningen

Alla i planen redovisade åtgärder bekostas av offentliga medel. Även andra finansiärer, exempelvis fonder eller stiftelser, kan bli aktuella. Dessa medel ska i så fall administreras av förvaltaren.

Länsstyrelsen
Östergötland

www.lansstyrelsen.se